

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інститут філології

Кафедра китайської, корейської та японської філології

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ З КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ДЛЯ ВСТУПНИКІВ ДО АСПРАНТУРИ**

Затверджено на засідання
Вченої ради Інституту філології
Протокол №9 від 23 квітня 2012 р.
Директор Інституту філології
проф. Семенюк Г.Ф.

Обговорено і затверджено на
засіданні кафедри китайської,
корейської та японської філології
«28» березня 2012 р.
Протокол № 9

Укладач:
К.філол.н., доц. Ісаєва Н.С.

КИЇВ - 2012 р.

«КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА»
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

I. ДАВНЯ КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА
(XI ст. до н.е. – II ст. н.е.)

1. Характеристика літератури прадавнього періоду – доби Чжоу 周 (XI ст. – 256 р. до н.е.) . Перші ієрогліфічні пам'ятки, написи на кістках тварин і панцирах черепах як свідчення існування розвинутої системи міфології у стародавньому Китаї. «Книга гір та морів» як найбільш повне давнє джерело міфології. Еволюція та розвиток міфів. Тематична класифікація міфів. Міф та легенда. Міфи та легенди про безсмертних.
2. Перший поетичний збірник китайської літератури «Книга пісень» 《诗经》, (XI - VI ст. до н.е.). Народні пісні, ритуальні гімни як віддзеркалення світу почуттів і вірувань прадавніх людей. Обрядові, хвалебні пісні та оди «Ши Цзіну». Вплив реалістичного спрямування та образної системи «Ши Цзіну» на розвиток китайської поезії наступних епох.
3. Формування прозових жанрів високої літератури в Китаї. Жанрово-тематичні особливості історичної прози. Зібрання “записів” промов історичних осіб, клятв, умовлянь і описів церемоній у найдавнішому прозовому творі «Книзі історичних переказів» (《书经》, VI-V ст. до н.е.).
4. Філософські трактати. «Судження та бесіди» Конфуція 孔子 《论语》 як знаковий твір стародавньої китайської філософії (конфуціанства), лаконізм твору. Серія блискучих полемічних діалогів у книзі Менци 孟子 (IV ст. до н.е.). Особливості творів теоретиків даосизму. Пісенно-лірична ритмізована мова, символічні образи і багатозначні поняття у «Книзі Шляху і Чесноти» 《道德经》 Лаоцзи (VI ст. до н.е.). Багаточисельність фантастичних притч і парабол у книзі Чжуанцзи 庄子 (IV – III ст. до н.е.). Байки, що засновані на народних міфах та легендах у трактаті «Сюньцзи» 《荀子》 (III ст. до н.е.).
5. Перший видатний індивідуальний поет китайської давнини Цюй Юань. Яскраві міфологічні образи у його поемах «Скорбота відчуженого», «Питання до неба», «Дев'ять мелодій». Творчість Цюй Юань як перший приклад авторської обробки народних (ритуальних) пісень. Вплив Цюй Юаня на його сучасника Сун Юя, що позначився на поемах «Покликання душі», «Чарівна діва». Поетичний жанр *чуські строфи* 楚辞.
6. Доба Хань 汉代 (206 р. до н.е. – 220 р. н.е.). Об'єднання імперії возведення конфуціанства в ранг державного вчення. Поява і широке розповсюдження прозопоетичного жанру «фу» 賦. Ранні представники – Цзя І (201-169 рр. до н.е.), його поеми з даоським забарвленням «Плач по Цюй Юаню», «Ода про сову». Мей Шен (?)

– 141 р. до н.е.), його «Сім настанов». Найвизначніший майстер у жанрі «фу» - Сима Сянжу 司马相如 (179-118 pp. до н.е.). Його ліричні поеми «Палац Чаньмень» і «Красуня».

7. Народні пісні «юефу» в поетичному спадку ханської доби. Походження назви. Зображення любові і сімейного щастя у піснях. «Павичі летять на південний схід» як зразок епічної поезії в класичній китайській літературі. Особливості зображення трагедії закоханої пари, розлученої батьківською волею, в поемі. Сміливість і рішучість жінки у своїх діях – характерна риса цього і ряду наступних поетичних творів. Епічний елемент як характерна риса «юефу», що відрізняє їх від «Книги пісень». Сміливість асоціацій, майстерне застосування розгорнутих порівнянь у «юефу». Виразні можливості п'ятискладового вірша «юефу» у елегійно-філософських «Дев'ятнадцяти древніх віршах». Вплив «юефу» на творчість поетів наступних поколінь.
8. Розвиток історичної прози. Барвисті деталі, індивідуальні та колективні портрети діячів минулого, цитати з їхніх промов, короткі резюме у «Життєписах» - останній частині «Історичних записок» Сима Цяня (145-87 pp. до н.е.). Трагічний образ автора твору – талановитого письменника, історика, мислителя. «Історичні записки» як приклад жанру династійних історій.

II. ЛІТЕРАТУРА РАНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (III – VII ст.)

1. Розпад ханської імперії, міжусобиці, зміцнення феодалських відносин. Проникнення і розповсюдження буддизму в Китай, його вплив на розвиток літератури. Сім'я ліричних поетів Цао, вплив «юефу» на їхню творчість. Алгоритм та історичні паралелі у циклі «Співаю про свої почуття» Жуань Цзі. Лу Цзі (261-303) та його «Ода витонченому слову» у жанрі «фу»: прагнення до гармонійного злиття художньої форми з емоційним змістом.
2. Видатний поет та мислитель Тао Юаньмін (365-427). Даоська утопія «Джерело персикового квіту» - прагнення до свободи, простого і чистого життя. Роздуми про місце людини у світі, сенс буття в поезії Тао: знакові цикли «Повертаюсь до садів і полів», «За вином», «Читаю книгу гір і морів». Вплив творів Тао Юаньміна на подальший розвиток китайської літератури.
3. Аристократична за походженням пейзажна лірика Се Лін'юня (385-433): виявлення у світі видимої природи прояви прихованих містичних начал, буддизму-даоського характеру. Тонкий лірик Се Яо (464-499), зачинатель поетичного стилю «Юнмін». Перехід від вільного у поетичному відношенні вірша «стародавніх форм» 古体 до вірша «нових форм» 近体 з чітким чергуванням тонів. Поет і вчений Шень Юе (441-513), який вперше теоретично обґрунтував це явище.
4. Вплив китайської культури півдня і півночі на розвиток поезії того часу. Відбиток тузи за співвітчизниками у пізній ліриці поета-вигнанця Юй Сіня (513-581) «Сумую про південь», «Засохле дерево».

5. Популярність народно-пісенного мистецтва IV-VI ст., представленого південними та північними піснями «юефу», різниця між ними. Оспівування військових подвигів, сили й мужності воїнів у суворих піснях Півночі (епічна поема «Пісня про Му Лань»). Варіації на тему кохання, жива мова, відтворення ліричного переживання в південних піснях.
6. Вивчення й осмислення літератури минулого та прагнення пізнати характер літературної творчості у ряді естетичних та критичних трактатів VI ст. Видатний трактат Лю Се «Різьблений дракон літературної думки» (≈500 р.): обґрунтування концептуальної ідеї, що обумовлює характер і жанрове розмаїття словесного мистецтва, система поглядів на завдання літературної критики, зауваження про тенденції історичного розвитку літератури і творчість окремих письменників. Чжун Жун і його трактат «Категорії віршів»: розподіл найвидатніших поетів за трьома групами, визначення у їхній творчості традицій «Шицзіну» та «чуських строф». Принц Сяо Тун і його «Літературний збірник» (530 р.), що містить зразки поетичних, прозових та прозо-поетичних творів минулих століть.
7. Поява у IV-VI ст. новелістичної літератури двох напрямів: історіографічного змісту та розповіді про незвичайне, дивне, фантастичне. Усні перекази та письмові пам'ятки як джерела цих новел. Зразки творів першого напрямку: Лю Іцин «Нові оповідання, що мандрують світом». Міфолого-фантастичні оповідки: «Нотатки про пошуки духів» Бань Бао (поч. IV ст.), «Про людей і духів» Лю Іціна (V ст.). Лаконізм, насиченість

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНІХ ВІКІВ (VIII-XVII ст.)

1. Політичний і культурний розвиток країни як передумова розвитку китайської літератури цього періоду. Удосконалення п'яти- і семискладового вірша «нової форми». Творчість Ван Цзі (585-644) і “чотирьох талантів” 2-ї пол. VII ст. – Ван Бо, Ян Цзюня, Лу Чжаоліня і Ло Біньвана. 38 віршів циклу «Враження від зустрінутого» Чен Цзи'аня (661-702) як приклад повернення до традицій “цзянь'аньського” віршу, життєвого змісту і високих ідеалів.
2. **Доба Тан (618-907)** – золота ера китайської поезії. Провідний жанр *ши 詩*, його характерні ознаки. Мен Хаожань (689-741) – лірик рідкісної простоти і задушевності. Поет, художник і каліграф Ван Вей (701-761). Пейзажні й буколічні картинки, роздуми про життя (буддійський вплив), зображення боїв на західних кордонах у його поезії. Військова тематика Гао Ши (702-765) і Цень Шеня (715-770). Вірші Ван Чанліна (698-765), що оспівують дівочу красу, співчують мінливій долі дівчат з імператорського двору. Новий жанр *обірвані рядки 绝句*.
3. Видатні поети танської доби – Лі Бо та Ду Фу. Вплив даоської міфології, попередньої літературної традиції на творчість Лі Бо (701-762). Романтичний стиль його поезії. Співчуття стражданню народу – провідна тема творчості Ду Фу (712-770). Його «Вірші на 500 слів про те, що в мене було на душі, коли я вирушив зі столиці у Фенсян», «Три управителі», «Три розлуки». Реалістичний стиль поезії Ду Фу.

4. Рух за «древній стиль» або «відродження стародавнього» та його видатні діячі Хань Юй (768-824) і Лю Цзунюань (773-819). Боротьба у прозі з «паралельним стилем» як головна мета руху. Створення «нового древнього стилю» поетичної прози у жанрі есе (міркування, послання, передмови, епітафії). Розвиток жанру *слова* 说 та його пародіювання у творах Лю Цзунюаня.
5. Вплив школи «нових юефу» на розвиток народної поезії на межі VIII-IX ст. Зображення сучасного життя народу засобами «юефу». Бо Цзюйі (772-846) – головний представник школи. Теми його ліричних віршів – пейзаж, дружба, міркування про минуле і сьогодення. Його твори «Пісня про нескінчену тугу» і «Лютня». Юань Чжень (779-831) і його поема «Палац Лянчан». Ліричні вірші різних жанрів Лі Хе (789-816) та Лі Шан'їня (813-858). Поет сумних настроїв, майстер витонченої форми – Ду Му (803-853).
6. Виникнення поетичного жанру *ци* 词, його характерні особливості. Засновник поетичної школи «Серед квітів» Вень Тін'юнь (820-870). Щирість у передачі радостей любові і прикростей полону у творчості останнього імператора династії Південна Тан – Лі Юя (937-978).
7. Жанр «бяньвень» з чергуванням прозових і поетичних частин. Релігійна («Бяньвень про Вімалакірії», «Про пекло») і світська («Бяньвень про У Цзисюе», «Мен Цзяннюй») тематика жанру. Їхній вплив на розвиток прози *сяошо*.
8. Новела *чуаньці* 传奇, жанрові ознаки: розвинутий сюжет, спроби окреслення характерів, відтворення реального життя. Зображення вільного почуття у поєднанні з його ортодоксальним осудом у любовно-побутовій новелі «Повість про красуню Лі». Бо Сінцзяня і у «Повісті про Ін-ін» Юань Женья.
9. **Доба Сун (960-1279)**. Розповсюдження демократичних жанрів на мові *байхуа*. Паралельний розвиток поетичних жанрів *ши* та *ци* (з домінантою останнього). Картини природи, роздуми на філософські, історичні, суспільні теми у *ши*. Почуття та особистісні переживання поета в *ци*. Поет, прозаїк, критик та історик Оуян Сю (1007-1072), його поезія в жанрі *ци*. Політичний діяч, реформатор Ван Аньши (1021-1086) та його лірика. Оригінальні *ши*, несентиментальні *ци* та есеїстка Су Ши (Су Дунпо, 1036-1101). Розмаїття тем і настроїв, стилістичні особливості його поезії. Наслідування давнини у «Цзянсійській школі» ліриків. Хуан Тінцзянь (1045-1105) і Чень Шидао (1053-1101) – засновники школи. Цінь Гуань (1049-1100), Чжоу Бан'янь (1056-1121) та їх удосконалені *ци*. Останній представник, що творив у класичній формі *ши* - Лу Ю (1125-1210). Багатогранність зображуваних реалій та поетичних форм у його мистецькому доробку (9300 віршів).
10. Народна міська повість *хуабень* 话本. Різноманітність й дублювання термінології на позначення жанру *хуабень*. Новий тип героя – сучасний, демократизований, виражає ідеї різних верств населення, має вигадане ім'я. Нова тема – жіноча доля. Школи сунської розповіді. Тематична класифікація *хуабенів* за Ло Є: про надприродне 灵怪, про кохання з жінкою-тінню 烟粉, про дивовижне 传奇, про судові справи 公案, про героїв 朴刀与干棒, про святих 神仙, про чаклунство, магію 妖术. Твори цього жанру:

«Нефритова Гуньїнь», «Як торговець олією полонив Королеву квітів», «Невинно страчений Цуй Нїн».

11. Виникнення коротких авторських нотаток *біцзі* 笔记: їхні жанрові особливості (Чжан Хуей): 1) повна свобода форми збірок, 2) спонтанність внутрішньої побудови збірки, 3) розмаїття тематики. Класифікація *біцзі* за змістом (Фу Ліцзюня): 1) критичні дослідження на терені тих чи інших знань; 2) запис історичних матеріалів; 3) розповіді про святих і нечисть. Тематична класифікація *біцзі* (Чу Бїнцзе): 1) фрагменти сюжетного характеру 小说故事笔记; 2) записи історичного характеру 也是久闻笔记; 3) роздуми наукового характеру 丛考杂辨笔记; 4) жарти, анекдоти 杂录丛谈笔记. Класифікація *біцзі* з точки зору художнього стилю: наукові 学者型 й художні 才子型. Сунські збірники *біцзі* „Нотатки про пана Сун Цзїн-веня” 宋敬文公笔记 Суна Цї (998-1061), „Високі судження біля брами палацу” 青所高议 ЛюФу (1020?-1100?).
12. **Доба Юань (1271-1368)** – період бурхливого розвитку драматургії та сценічного мистецтва. Політичний і культурний розвиток країни за часів монгольської династії Юань. Розвиток міст та міської культури. Залучення літературних сил до драматургії. Прозопоетична розповідь *чжугундяо* 诸宫调, комічні п’єски *юаньбень* 元本 і „південні драма” 南戏 *наньсі* як етапи становлення китайської класичної драми. Розквіт драматичної літератури у другій половині XIII ст. Зародження драматичного жанру *цзацзюй* 杂剧 з чіткою структурою – чергування співу (арій *цюй* 曲) із прозовими діалогами, монологами та віршованими фрагментами, обмеження розміру п’єси чотирма актами, використання вставних актів *сецзи* 楔子 тощо. Тематичне розмаїття *цзацзюй* – історичні, любовні, соціальні, релігійні та ін. Яскравий драматург жанру *цзацзюй* Гуань Ханьцїн (1200?-1302?) Його соціальна драма „Образа Доу’е” 《窦娥冤》 – особливості трактування теми воздаяння, справедливості соціальної та сакральної. Проблема вибору між коханням та обов’язком у драмі Ван Шифу (XIII ст.) „Західний флігель” 《西厢记》 – новаторство у розкритті жіночих персонажів, зокрема романтичної героїні Ін Ін та її служниці – кмітливої дівчини з народу Хуннян. Детальна характеристика образів правителів та їх наложниць у історичних трагедіях з провідним лейтмотивом кохання: Ма Чжюаня (1250?-1321?) „Осінь у ханьському палаці” 《汉宫秋》 та Бай Пу (1226-1306?) „Дош у платанах” 《梧桐雨》. Виникнення й розвиток нового музично-поетичного жанру *саньцюй* 散曲 (арії), його різновиди *сяолїн* 小令 (малі арії) та *таоцюй* 套曲 (цикл арій). Основні представники Ма Чжюань, Гуань Ханьцїн, Бай Пу, Ян Го (1197-1269), Шан Тїн (1209-1288), Чжан Кецзю (1280?-1348?), Цао Де (?-1330?) та ін.

13. **Доба Мін (1368-1644)** – зародження великих прозових форм *пінхуа* 平话 та роману-циклу 章回体小说. Становлення роману-циклу: фольклорні витоки, етапи становлення, диференційні ознаки, структурні компоненти. Жанрові форми роману за тематичними ознаками: фантастичні 神怪小说, любовно-еротичні 世情小说, лицарські та судові 侠义公案小说. Народний роман *пінхуа*, як з'єднувальна ланка еволюційного ланцюга, що привів до формування *книжної епопеї*.
14. Історико-героїчний роман „Трицарство” 三国演义 Ло Гуаньчжуна (1330-1400). Жанрове визначення янї 演义. Ідентифікація жанру „Трицарства” як епопеї за ознаками: широкий масштаб зображення, увага до історичних подій та осіб, присутність елементів хронікальності в розгортанні сюжету. Зміст і композиція роману. Концепція держави й державного управління, трактування історичного поступу як безперервного руху від об'єднання до розпаду. Тип героя – носій певних норм поведінки, проголошуваних конфуціанством. Поєднання фатуму (волі Неба 天命) та реальної історичної ситуації як відправних точок поведінки героїв. Специфіка образу імператора.
15. Героїко-авантюрний роман „Річкові заплави” Ши Найаня (1321-1367). Жанрове визначення 传 у назві твору. Ознаки класичного жанру *чжанхуей сяошо* в „Річкових заплавах”. Витоки сюжету роману. Ідейно-філософські особливості: трактування понять „вірність” 忠 і „справедливість” 义. Композиція «Річкові заплави» - цикли епічних біографій повстанців з табору Ляншаньбо. Найяскравіші постаті: Сун Цзян 松江, Лін Чун 林冲, Лу Да 鲁达, У Сун 武松, Лі Куй 李逵, У Юн 吴用. Тісний зв'язок композиції, художньої манери і основних прийомів (поєднання міфолого-епічного опису з побутовими деталями, вживання образних імен тощо) автора з усними народними оповідками.
16. Фантастичний паломницький роман У Чен'єня (1500-1582) “Подорож на Захід” 《西游记》. Витоки сюжету: історичне ядро - подорож буддійського монаха Сюань-цзана 玄奘 в Індію за священними сутрами, що відбулася за доби Тан і продовжувалася з 629 до 645 року; літературні джерела: подорожні нотатки Сюань-цзана під назвою «Записки про подорож до Західного Краю за Великої Тан», численні життєписи монаха, фольклорні перекази, драми «Про Танського Трипітаку, що здобув на Заході священні книги» 《西天取经》 У Чанліна, «Подорож на Захід» Ян На і найвідоміша «Подорож на Захід» Ян Цзіньсяня (версія XIV ст.). Образна система: змалювання групи фантастичний паломників, серед яких лише Сюань Цзан має людську природу, іншим притаманне небесне походження, для них паломництво разом із танським монахом - це спокутування гріхів. Найяскравіший герой – мавпа Сунь Укун 孙悟空 – символ

кмітливості, бунтарства, непокори; кабан Чжу Бацзе 猪八戒 – втілення земних пристрастей, витримки, сили, могутності; монах Ша-сен 沙僧 та Білий Кінь-дракон. У змалюванні портретних характеристик та вчинків героїв автор звертається до числової символіки, поєднання фантастики та історичних фактів. Простір роману представлений трьома світами – земним (профальним), небесним (сакральним), підземним (пекельним). В земному просторі поєднується дія представників трьох світів. Сюжетні лінії роману підпорядковані буддійській концепції „воздаяння”.

17. Спричиненість уваги літераторів до приватного життя кінця династії Мін – поч. Цін (зростання міст, зміцнення влади капіталу, зародження китайської буржуазії: купців, лихварів). Увага до людських вад, включаючи площькі втіхи, що стають катализатором добродійності в літературі. Продовження і новий ракурс бачення концепції воздаяння за провини (акцент на моральний бік людського життя). Соціальна сатира в романі „Цзін, Пін, Мей, або Квіти сливи у золотій вазі” 《金瓶梅》 (перше видання датують 1610р.). Полісимволізм назви роману. Новаторство автора: зображення приватного життя, сатира не лише на чиновництво, а на суспільство без моралі. Головні герої. Лихвар Сімень Цін 西门庆 - гультай, який перетворив чуттєві насолоди змістом свого життя. Жіночі образи (дружини Сімень Ціна): У Юенян 吴月娘, справжня мудра господиня, фактично єдиний позитивний персонаж у романі; Цзінлянь 金莲 – поєднання оманливої зовнішньої ніжності й тендітності з підступною й жорстокою вдачею; протилежний образ ніжної Лі Пін-ер 李瓶儿 – символ материнства, жіночої природи. Традиційні та новаторські засоби зображення персонажів.

18. Дидактична спрямованість роману Лі Юя 李渔 (1610-1680) „Підстилка з плоті” 《肉铺团》. Авантюрна історія, наповнена пригодами блудливого книжника Вейяна 未央, що поставив перед собою мету пізнати смак життя не у звичайних його проявах, а в царині почуттєвих задовольень. Філософський підтекст - через авантюристичність проглядає важлива тема людської Долі, людського покликання.

ЛІТЕРАТУРА ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (XVII – поч. XIX ст.)

1. **Доба Цін (1644-1840).** Політичні та соціальні обставини початку правління маньчжурської династії Цін. Філософське підґрунтя китайського Просвітництва – ідеї Тан Чженя (1630-1704) та Дай Чженя (1724-1777). Лі Юй (1610-1680) – комедіограф, прозаїк, лірик і теоретик драми. Його збірник „Випадковий прихисток для вільних дум” 《闲情偶寄》 - проект реформи драми: усунення штампованої імпровізації, сприйняття драми як серйозного, а не розважального мистецтва, визнання комедії як драматичного жанру, катарсис через сміх, розвиток театру, орієнтація на реалізм (у сенсі заперечення забобонів, фантастики; спостереження та типізація в основі характеротворення).

2. Розвиток драматичного мистецтва. Драма Хун Шена 洪升 (1645-1704) „Палац довголіття” 《长生殿》 - трагічна історія кохання танського імператора Сюаньцзуна та його фаворитки Ян Гуйфей. Поєднання історичних подій, легенд та вірувань як основа сюжетотворення, введення героїв з пантеону народної релігії: Богині Місяця, Небесної Ткалі. Філософське розкриття теми вічного кохання – небесного й земного.
3. Драма Кун Шанженя 孔尚任 (1648-1718) „Віяло з квітами персика” 《桃花扇》. Роздуми автора про суть драматургії у передмові: критика трафаретних сюжетів, надання переваги прозі перед співом (аріями), прагнення уникати архаїзмів тощо. Час драми – суворі випробування часів захоплення півдня Китаю маньчжурами (канун 1644 року). Переплетення громадської та любовної ліній в сюжеті драми, що зумовлюють класичний конфлікт кохання-обов'язок, який розв'язується з урахуванням реально існуючих історичних обставин (боротьба повстанців проти іноземних завойовників). Особливості інтермедії-фарсу у п'єсі, художньо-стилістичні прийоми: використання символічної деталі, „мовної конспірації” (інакомовлення, натяки тощо). Новаторство Кун Шанженя у створенні жіночих образів.
4. Особливості розвитку жанру *чуаньці* цінської пори – провідна роль сатиричного спрямування. Творчість Пу Сунліна 蒲松齡 (1640-1715) – новелістики XVIII ст. Збірка „Дивовижні історії з кабінету невдахи” 《聊斋志异》 - сатира на правління маньчжурів. Новаторські художні прийоми: ефект „відчуження” („Морський торг раків”), алегорія, переосмислення відомих сюжетів (зокрема переробка танських новел – Шен Цзіцзі „Узголів'я”). Роль фантастики у творах Пу Сунліна: єдиний спосіб вираження думок і почуттів письменника, незадоволеного дійсністю, відображення симбіозу реального та ірреального в повсякденному житті, втілення мрії про добро й гармонію в суспільстві (утопічні мотиви), увиразнення вад суспільства, встановлення справедливості (буддійська концепція „воздаяння” за гріхи). Ідейна основа новел Пу Сунліна – гостра сатира, що базується на соціальних протиставленнях: владоможець (суддя) і безправний („Без провини ув'язнений”, „Сім'ї розбійників”), багатий і бідний („Червона яшма”, „Камінь з отворами”, „Цвіркун”), екзаменатори й студенти на конфуціанських іспитах („Що бачив п'яний Ван Цзін”). Утопічні мотиви: згадки про Персикове джерело („Правитель”, „Феньте”, „Острів блаженних людей”). Особливості розкриття теми кохання.
5. Сатиричний роман У Цзінцзи 吴敬梓 (1701-1754) „Неофіційна історія конфуціанців” 《儒林外史》 (1736, надрукований 1803р.) - всебічна критика феодального устрою: засудження ідеології доби – сунське неоконіуціанство, спростування схоластичної науки, відірваної від життя, і відображення цієї науки – екзаменаційної системи. *Негативні герої*. Просвітницький реалізм ставить проблему виникнення характеру в залежності від оточення, від зовнішніх умов. Фан Цзін 范进 – *сюцай*, яскравий представник псевдовчених і псевдослужбовців, для яких головне – гонитва за чинами й багатством. Пан Ма Другий 马二先生 - схоластик і нездара. Екзаменатор Чжоу

Цзінь 周金 відіграє роль вершителя долі, поціновувача чужих талантів, але сам він – людина обмежена. *Позитивні герої* – виражають ідею несумісності кар’єри, життєвого „успіху” із збереженням моральної чистоти, людських чеснот. Ван Мяннь 王冕 – представник простого народу, дивак, талановитий живописець, який не прагне чинів, поважає свободу особистості, прагне істинних знань і талантів, залишається вірним своїм ідеалам, не зважаючи на усі негаразди долі. Ду Шаоцін 杜少卿 - представники нового покоління, безкорисливий, великодушний, щедрий, виступає проти забобонів, фальшивої моралі, передова для свого часу людина, що особливо яскраво проявляється в його відношенні до науки і в його оцінці ролі жінки в суспільстві.

6. Сентиментальний роман Цао Сюеціня (1724-1764) 曹雪芹 „Сон в червоній вежі” 《红楼梦》 – роль філософського та психологічного компоненту в розвитку жанру роману. Історичні умови створення роману. Жанрові особливості твору. Символіка назв роману: „Історія каменя” 《石头记》, «Записки Цзін-сена» 《情僧录》, «Дорогоцінне дзеркало кохання» 《风月宝鉴》, «Історія дванадцять шпильок із Цзіньліна» 《金陵十二钗》, «Доля золота і яшми» 《金玉缘》, «Дрібні нотатки значних видовищ» 《大观琐录》. Сюжетно-композиційні особливості. Герої роману. *Любовний трикутник*: Цзя Баоюй 贾宝玉 – спадкоємець родових традицій, однак в основі його характеру покладена ідея конфліктності; він прихильник філософії природного існування Лао-цзи і Чжуан-цзи. Бао Юй має „дитяче серце” за термінологією Лі Чжи. Протиставлення „душевної відвертості” суспільному фальшу. Лінь Дайюй 林黛玉 – найбільш одухотворена героїня (має потойбічну природу), для неї характерна почуттєвість, незалежність характеру, душевна свобода. Вона дотепна, кмітлива, але самотня серед інших дівчат з палацу Жунго. Сюе Баочай 薛宝钗 – приземлена красуня, її поведінка керована законам традиційного виховання, однак і вона стає жертвою конфуціанської моралі. Метафора сна – „життя-сон”, „смерть-сон”, „дзеркало-сон”, „Область небесних марень”, пробудження від сну. Критика „Сну у червоному теремі”: «Приховані смисли в романі „Сон у червоній вежі”» Хун Фаня (1913), «Дослідження роману „Сон у червоній вежі» Ху Ши (1921), «Нове тлумачення “Сну в червоній вежі”» У Мі, «Коментарі до “Сну в червоній вежі”» Ван Говея та ін.
7. Роман-утопія Лі Жучженя 李汝珍 (1763?- 1830?) „Квіти у дзеркалі” 《镜花缘》 - поєднання фантастики й реальності. Зображення найрізноманітніших сторін дійсності, головна тема – *рабське приниження жінки в Китаї*, спростування конфуціанської „теорії жіночої неповноцінності”. Особливості композиції – відчуження шляхом подорожі, змалювання фантастичних країн. Символіка ілюзорності в назві роману. Ознаки утопії в творі. Описи екзотичних країн. Провідна риса кожної – одна із вад сучасного китайського суспільства: *Країна Білолицих* – невідповідність зовнішності внутрішній суті, *Свищогрудих* – безсердечність, *Дволицих* – лицемірство тощо. Країни-утопії – *Благородних*, *Чорнозубих*. Особливості змалювання світу богів. Ідея

справедливості й воздаяння. Алегорія в романі – зображення чаклунських таборів – *пияцтва, нестриманості, розпусти, накопичення*.

ЛІТЕРАТУРА НОВОГО ЧАСУ (1840 – 1919)

1. Знайомство Китаю із західною культурою. Поява перекладів європейської класики та творів сучасних авторів Америки, Японії. Розвиток жанру роману. Сатиричні романи “Дзеркало насолоди квітами” (1852) Чень Сяня, “Сон у синій вежі” (1879) Ю Да і “Квіти на морі” (1892) Хань Банціна. Моралізаторська та авантюрно-героїчна спрямованість творів. *Викривальні романи* “Подорож Лао Цяня” (1906) Лю Е (1857-1909), “Наше чиновництво” і “Коротка історія цивілізації” Лі Боюаня (1867-1906). Висловлення анти маньчжурської критики в романі Цзен Пу (1872-1935) “Квіти в морі зла”. Спроба залучення до китайського роману методів критичного реалізму.
2. Перші вистави *розмовної драми* (європейського типу) на різні теми, включаючи політичні. Необхідність відмови від застарілих форм і прийомів у драматичному мистецтві, перехід до нових тем, сучасних героїв, розмовної мови *байхуа*.

НОВІТНЯ КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА (власне новітній етап 现代文学, 1919-1949)

1. Історична ситуація поч. ХХ ст. у Китаї. Рух “4 травня” (1919) та його вплив на розвиток літератури й культури. Знахідки і відкриття **поезії “4 травня”** поширювалися і на літературу наступного періоду. Синтез різних напрямів у творчості поетів - література нового типу. Запровадження розмовної мови *байхуа*, що породжувало низку проблем, пов’язаних із принципами творення поезії, її формою. Співіснування різних стильових начал: реалістичного, романтичного та символічного. Утвердження в період “літературної революції” *нових віршів*, що мали на меті ліквідувати класичні канони й адаптувати поезію до потреб часу. У другій половині 20-х років поява на противагу верлібру *нового регулярного вірша* (格律诗), започаткованого Вень Ідо у трактаті “Закони поезії”. Жанрові ознаки: чіткі правила тонування, римування й ритміки. Збагачення поезії “4 травня” новими жанрами, зокрема короткими віршами *сяоши* 小诗. Представники, що писали у цьому жанрі: Се Бінсінь, Лю Дабай та Цзун Байхуа.
2. *Романтизм в поезії “4 травня”*. Оспівування природи, кохання, краси і почуттів у збірках Вень Ідо (1899–1946), Се Бінсінь (1900–1999), Лю Дабай (1880–1932) У творчості китайських романтиків увага зосереджена на внутрішньому світі людини, фольклорі, ідеалізації людини та природи (збірка Вень Ідо “Червона свічка” («红烛»), Лю Дабая “Піклування” («丁宁») та “Осінні сльози” («秋之泪»), Се Бінсінь “Зорі” («繁星»), “Весняні води” («春水»), рання збірка Лю Баньнуна “Пісні Вафу” («瓦釜集»). Культ страждань, поклоніння природі в поезії романтиків. Об’єднання романтиків у

літературну групу “Творчість, її діяльність. Вплив європейського романтизму (з посередництва перекладів поезії Байрона, Шеллі, Гейне, Гюго та Міцкевича), його сприйняття в Китаї, як свободи самовираження поетів. Го Можо - найяскравіша постать романтичного крила в поезії поч. ХХ ст. Його збірка “Богині” («女神», 1921) як синтез традиційного та новаторського, класичного і сучасного, китайського та західноєвропейського.

3. Літературна група *реалістичного напрямку* “Товариство вивчення літератури” «文学研究会» (1921), головна ціль - вивчення і ознайомлення читачів зі світовою літературою (переклад), впорядкування старої літератури Китаю та створення нової літератури. Лю Баньнун - яскравий представник реалістичного напрямку. Його внесок у розвиток нових жанрів і форм, рими та ритму, неримованого вірша та поезії у прозі. Новий герой його віршів - “маленька людина” – діти, селяни, трударі, робітники, рикші та бідняки. Знакові твори реалістичної поезії: Вень Ідо “Мертва вода” «死水» та “Червона свічка” «红烛», “Самотній гусак” «孤雁», “Пісня про прання одягу” «洗衣歌

Лю Баньнун “Між ними лише шар паперу” («相隔一层纸»), “Підстилка” («织布»), “Продавець редиски” («卖萝卜人»).
4. *Символізм в поезії “4 травня” (20-30-ті рр. ХХ ст.)* Наслідування французької символістської школи. Символістська модель творчості членів об’єднання “Сучасність” «现代会». Представники китайського символізму: Фен Найчао (1901-1983), Му Мутянь (1900-1971), Дай Ваншу (1905-1950), Лі Цзінфа (1900-1976). Індивідуальні особливості китайських символістів: остаточний відхід від національної традиції, злиття із символізмом французьким у творчості Лі Цзінфа, безмежний сум та відчай у віршах Фен Найчао, відсутність змісту, зосередження на звукових та музикальних ефектах у поезії Му Мутяня, поєднання трьох стихій – французького символізму, вітчизняної класики і поглядів на “сучасну людину” у творах Дай Ваншу. Знакові твори: Дай Ваншу “Дощова алея” («雨巷») “Чотирнадцять рядків” («十四行»), “Мелодія мандолини” (“Mandoline” «闻曼陀铃»), “Відрізаний палець” («断指»), “Fragments”, Фен Найчао “Закинутий старий храм” («消沉的古伽蓝»), “Над білим мостом” («外白渡桥»), “Поламана свічка” («残烛»), Лі Цзінфа “У машині Ліан” (里昂车中), “Маю почуття” («有感»).
5. Розвиток **реалістичної прози**. Художня та літературознавча творчість Лу Сіня (1881-1936). Оцінка західних моделей розвитку літератури у праці “Сила сатанинської поезії” (1907). Розвиток реалістичних тенденцій у збірках оповідань “Поклик” (1923) та “Блукання” (1926): особливості зображення маленької людини в трагічній ситуації, зазвичай на межі життя і смерті. Вплив гоголівської теми божевілья в оповіданні “Нотатки божевільного” (1918): метафора людоїдства, щоденникова форма оповіді, художні прийоми психологізації та індивідуалізації героїв. Оповідання “Справжня історія А-к’ю” – засоби іронії та сатири, сутність поняття *ак’юїзм*. Філософська збірка

поетичних есе “Дикі трави” (1927): проблема усвідомлення сутнісних основ людського життя та природи людської особистості.

6. Творчість Лао Ше (1899-1966). Вплив досвіду перебування за кордоном (у Великобританії) на становлення особистості письменника. Роман “Філософія шановного Чжана” (1926) як творчий експеримент молодого письменника (свобода форми і змісту, відкидання будь-яких традиційних для китайської прози законів і правил). Трагічна доля жінки в традиційному китайському суспільстві в оповіданнях Лао Ше “Серп місяця” (1935), “Сонячні промені”. Знаковий роман-антиутопія “Записки про Котяче Місто” (1932): ознаки антиутопії, національна специфіка. Роман про життя пекінських трударів «Рикша» (1936): співчуття і гнів письменника. Галерея яскравих персонажів роману. Засоби індивідуалізації героїв. Детальна панорама життя Пекіну. Відображення внутрішнього конфлікту людської природи та зовнішньої фальшивої маски в романі “Розлучення” (1933). Новаторство Лао Ше-драматурга. П’єси “Канава Вус Дракона” (1950) та “Чайна” (1957) як зразки епізації *розмовної драми*. Індивідуально-авторські ознаки драми Лао Ше: поєднання епічного й драматичного компонентів, домінанта розповіді над дією, розширення часових меж, деталізація в зображенні персонажів (та значна їх кількість), пекінський колорит.
7. Творчість Ба Цзіня (1904-2005). Політична активність письменника, його вподобання ідей анархічної утопії. Вплив Лу Сіня та російської реалістичної школи (Тургенєва, Чехова, Толстого) на творчі пошуки Ба Цзіня. Подорож до Франції з політичним кредо: «Немає інших способів порятунку людства, окрім опору, протесту». Тема самотності революціонера серед натовпу обивателів у повісті “Загибель” (1928). Характерні риси творчості письменника: захоплююча оповідь, психологічне розкриття характерів, увага до проблеми особистого почуття і суспільного обов’язку (“кохання і революція”). Трилогія “Сім’я” (“Стрімка течія”, “Весна”, “Осінь”, 1931): відтворення конфлікту поколінь, протиріч моралі та способу життя феодалної родини за нових соціально-історичних умов. Трилогія “Кохання” (“Туман” (1931), “Дощ” (1932), “Блискавка” (1934)) – віддзеркалення проблем і конфліктів молодого покоління у пошуках життєвого шляху (зіткнення традиційної моралі, особистих почуттів і громадського обов’язку, проблема життєвого вибору). Мала проза Ба Цзіня 30-х років: “Світло”, “Електричний стілець”, “Спустошення”, “Духи, чорти та людина”, “Пахощі троянди” – занурення у внутрішні переживання (психологічний стан) людини, що відчуває необхідність боротися й рятувати “хворе” суспільство.

НОВІТНЯ КИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

(сучасний етап 当代文学, 1949-1999 pp.)

1. Хронологічні межі та періодизація сучасної китайської літератури 当代文学(1949-1999 pp.) Термінологічні дискусії (当代文学, 现代文, 建国以来文学, 新中国文学, 社会主义文学). Хронологічні межі сучасної китайської літератури за традиційним визначенням (1949-1999) і за концепцією представника «нової критики» в

китайському літературознавстві Чень Сяоміна (1942-1999). Етапи розвитку китайської літератури другої половини ХХ ст. *I етап (1942-1956)*: процес переходу новодемократичної революційної літератури в літературу соціалістичну, тобто є періодом зародження останньої. *II етап (1957-1976)*: 1957 року після проведення заходів „проти правого консерватизму”, посилилася політична радикалізація в літературі. *III період (1977-1989)*: „новий час” 《新时期》, або ж прощанням з „культурною революцією” 告别《文革》, визнанням недоліків і виправленням помилок 拨乱反正. *IV період (1990- поч. 21 ст.)* Література 90-х - світ, складений із фрагментів: 1) національні традиції, 2) відповідь на запити культури масового споживача, яка виникла як наслідок розвитку ринкової економіки; 3) нова концепція суспільної ролі інтелігенції на національному підґрунті; 4) замкнутість у відчайдушно індивідуальному світі, створення неповторної за настроєм і стилем картини приватного життя. Концепція Чень Сяоміна „історизації” 历史化 сучасної китайської літератури.

2. Становлення *соцреалізму* (тема земельної реформи та героїзація історії літератури) Література „рідного краю” 乡土文学. Яскравий представник письменників цього напрямку Чжао Шулі 赵树理. Специфіка його творчості - дотримання народних традицій і вірність простоті народного життя в розкритті революційної проблематики. Знаковий твір роман «Саньлівань» (《三里湾》). Романтизація й героїзація революційної доби. Знакові твори: У Цян «Щасливі дні» 吴强《红日》, Лю Цін «Історія початку» 柳青《创业史》, Цюй Бо «Крізь ліси та сніги» 曲波《林海雪原》 та ін.
3. Курс «подвійної сотні» - літературна відлига та нова хвиля радикалізації соцреалізму. Ідея курсу «подвійної сотні» («Хай розквітають сотні квітів, хай змагаються сотні вчених» “百花齐放, 百家争鸣”) 1956 р. та її прояв у трьох площинах: 1) творчість письменників старого покоління, вихованих на традиціях нової літератури «4 травня» - проведена межа між цими традиціями та традиціями літератури Звільнених районів; 2) в теоретичному аспекті - боротьба з догматизмом, укріплення основ «теорії широкого шляху» реалізму та дотримання вимог відображати в літературі людську особистість та відродити традиції гуманізму; 3) викриття внутрішніх протиріч соціалістичного суспільства в літературі як ознака зрілості методу. Найяскравіші постаті літератури «подвійної сотні» Ван Мен 王蒙, Лю Бін-янь 刘宾雁, Цзун Пу 宗璞, Лу Веньфу 陆文夫 та ін. 陆文夫《小巷深处》, 宗璞《红豆》 - розкриття нехарактерної для соціалістичної літератури попереднього етапу теми кохання, відтворення багатого внутрішнього світу людини, і в такому переломленні відтворення історичної правди часу. Поворот в політичній ситуації Китаю влітку 1957 року: перетворення курсу «подвійної сотні» на знаряддя політичної боротьби проти «правих», його радикалізація в період «культурної революції» (1966-1976).

4. „Літератури шрамів”: відродження історії та її суб'єкта. Творчість Лю Сін'ю (刘心武), якого називають батьком цього напрямку: оповідання „Класний керівник” 《班主任》 (1977), „Притулок кохання” (《爱情的位置》), „Я люблю кожен зелений листок” (《我爱每一片绿叶》) та ін. Оповідання Лу Сінхуа „Шрами” 卢新华《伤痕》: тяжкі обставини життя й трагічні події в родині за часів «культурної революції». Значне історичне узагальнення „літератури шрамів” – винуватець злодіянь культурної революції – „банда чотирьох”, деспотизм у галузі культури породив жахливі наслідки. *Визнання краси «шрамів» як особливий напрям в літературі «шрамів».* Ідея *伤痕美感*: „Свідоме виявлення того, що „шрами” можуть змусити людей зрости духовно і рухатись вперед...”. Народження нового напрямку у межах літератури «шрамів» - *苦难美感*. Повісті Чжан Сяньлян „Душа і тіло” 《灵与肉》 (1980), «Жінка – половинка чоловіка» 《男人的一半是女人》 (1985): розрив між індивідуальним почуттям любові до Батьківщини та патріотизмом в ідейно-політичному сенсі. Зображення каліцтва, які були залишені 10-літніми політичним режимом у душах і на тілах багатьох людей. Творчість Ван Мена в дотичності до тематики й проблематики літератури «шрамів». Дискусія з приводу історичної безперервності – основна проблема оповідань кінця 70-х рр.: „Заспокоєне серце трав” 《悠悠寸草心》 (1979), „Погляд у ніч” 《夜的眼》 (1979), „Весняні голоси” 《春之声》 (1980), 《布礼》 (1980), „Мрії про море” 《海的梦》 (1980), „Метелик” 《蝴蝶》 (1980) Увага до внутрішнього світу старих кадрів, що постраждали під час „культурної революції”, представлена на розсуд читачів проблема *відмежування влади від народу*.
5. Прояви *естетики модернізму* в китайській прозі 80-х років ХХ ст. (вплив західних філософсько-мистецьких теорій). *Модерністські тенденції в розповідній прозі* Прояви модернізму в „*туманній поезії*” та оповіді – „*потоці свідомості*”. Основні риси: 1) максимально підкреслена суб'єктивність розповіді; 2) ретельне дослідження душевних переживань героїв; 3) відтворення глибокого самоаналізу; 4) звернення до символів та інших новаторських стилістичних засобів. Ван Мен: спроба з налідування *потіку свідомості* відтворити складність мислення і перетворити його на художню форму і засіб вираження (твори „Метелик” 《蝴蝶》, „Весняні голоси” 《春之声》, „Погляд ночі” 《夜的眼》, „Мерехтіння” 《杂色》). Китайський драматург Гао Сінцзянь 高行健 - послідовник західних модерністів у плані художньої форми й засобів образності. 1981 р. - цикл есе «Роздуми про мистецтво модерного роману» 《现代小说技巧初探》 (1981), присвячених модернізму в західній літературі. Втілення теоретичних засад модернізму в п'єсах Гао Сінцзяня „Знак абсолюту” 《绝对信号》 (1982), „Автобусна зупинка” 《车站》 (1983). Пік розвитку модернізму в розповідній прозі (1985 р.):

романи Лю Сола „Ти не без вибору” 刘索拉《你别无选择》 і Сюй Сін „Варіації без теми” 徐星《无主题变奏》. Ознаки модернізму: акцент на суб’єктивній оповіді, однак, не розкрито індивідуалістичної концепції буття, де особистість стоїть понад усім.

6. «Туманна поезія» 朦胧诗 - рецепція західного символізму та імажизму. *Історичні та культурологічні витоки «туманної поезії»*. Визначальні риси: 1) новаторство в області форми (виражальних засобів); 2) духовна „іншість”. Представники: молоді поети, що об’єднались навколо рукописного журналу „Сьогодні” 《今天》 - Бей Дао 北岛, Гу Чен 顾城, Цзян Хе 江河, Шу Тін 舒婷, Ман Ке 芒克, До До 多多, Янь Лі 严厉, Фан Чжи 方之 та ін. *Ліричний герой* „туманної поезії” – виразник не лише особистої бентеги і печалі, але й сильної індивідуальності, прагнучи досягнути її високої вартості й ваги. *Психологічний настрій*: невдоволення життям, сумніви і жадання змін; антропологізм – визнання цінності людської особистості, повага до її душевних якостей та життєвої позиції. Новаторство „туманної поезії” - „інтровертовність” (“向內转”), погляд поетів спрямований у внутрішній світ людини, вони не прагнуть наслідувати образ об’єктивного світу, натомість зосередили свою увагу на передачі суб’єктивних почуттів і емоцій; важлива не об’єктивна правда, а суб’єктивна істина.
7. *Основні представники «туманної поезії»*. Бей Дао 北岛 : образ трагічного героя. Індивідуальний стиль – моторошне, жорстоке зображенням дійсності. Знакові твори: „Відповідь” 《回答》, “Червоні вітрила” 《红帆船》, “Ніч у селі” 《乡村之夜》, “Таємний шлях” 《迷途》. Шу Тін 舒婷 : проникнення в серце. Предмет зображення в поезії Шу Тін – її власний душевний світ. У віршах - життєва туга, прагнення ідеалу, закарбовані почуття дружби й любові, а також хвилюючі стосунки між матір’ю і донькою. Знакові твори: “До дуба” 《致橡树》, “Пік Богинь” 《神女峰》. Гу Чен 顾城 : пошуки казкового світу. Краса, побачена очима дитини, пошук чистоти, тепла, гармонії й свободи. Знакові твори: “Безіменний квіт” 《无名的小花》, “Фантазії життя” 《生命幻想曲》, “Відчуття” 《感觉》, “Змиг ока” 《眨眼》, “Навіки прощай, могильний курган” 《永别了, 墓地》.
8. *Літератури «пошуків коріння»* 寻根文学. Вплив латино-американського „магічного” реалізму, який продемонстрував, що звернення до власної національної культури може водночас відзначатися модерністю, відповідати найновішим художнім запитам модернізму. Сутність літератури «пошуків коріння» в трьох аспектах: по-перше, нове розуміння і тлумачення в літературному та мистецькому сенсі національно-культурного матеріалу, демонстрація активного зростання культурних основ (н-д, А Чен “Шаховий король”阿城《棋王》); по-друге, виходячи із світосприйняття сучасної людини, милуватися культурною спадщиною давнини, шукати джерело активізації

життєвих можливостей (н-д, Чжан Ченьчжи „Північнв ріка” 张承志 《北方的河》); *по-третє*, продовження осуду огидних культурних факторів, проникнення у глибокі пласти національно-культурної свідомості (н-д, Хань Шаогун „Папапа” 韩少功 《爸爸爸》). Цзя Пінва 贾平凹 «Перші замальовки Шанчжоу» 《商州初录》, “Небесний пес”

《天狗》: опис проникнення сучасності в національні звичаї селян, комерціалізацію мислення. Найяскравіша особливість творчості Цзя Пінва - його спроможність через описи неповторного способу життя, місцевих звичаїв та природи Цінської і Ханьської культури, розкрити прекрасні людські почуття, а також простим, відвертим, свіжим стилем письма створити поетично-прекрасний художній світ.

9. Сутність та витоки *неореалістичної прози*. Спільна для усіх представників манера відтворення реальної дійсності: критика авангардної відірваності від життя суспільства і на формальному рівні адаптація згідно до власних ідейних та естетичних цілей реалістичний метод. Творчість Чи Лі 池莉, Фан Фан 方方, раннього Лю Чженьюня 刘震云, Лю Хена 刘恒, Лі Жуй 李锐 зосереджена на проблемі виживання та екзистенції. «Неореалізм» звертає відсторонений погляд на пересічну (нудну) дійсність, обирає в якості героїв «маленьких людей» - злидених селян та городян, що переймаються проблемами простого виживання.
10. Художні особливості китайського «неореалізму»: 1) *відмова від принципу типізації, повернення до первинних обставин повсякденного життя*; 2) *відмова від героїзму та ідеалізації, опис життя «маленької людини»*; 3) *високий ступінь правдивості*; 4) *іронічна стратегія стилю 反讽的修辞*. Чи Лі 池莉 Знакові твори: «Тягар життя» 烦恼人生, «Не заводь романів» 不谈爱情, «Поява сонця» 太阳出世, «Жити, не дивлячись ні на що» 冷也好热也好活着就好. Фан Фан 方方 Знакові твори: «Марш вісімнадцятилітніх» 十八岁进行曲, «Краєвид» 风景.
11. Витоки та мотивація розвитку *авангардного напрямку в китайській літературі 90-х рр. ХХ ст.* Характерні риси авангардизму в китайській прозі: 1) *Формальні експерименти*: поетичність, ліризм, есеїстичність, філософічність, алегоричність прози - були порушені усі вимоги жанрової цілісності традиційної літератури. 2) Посилилось індивідуально-чуттєве начало мовного стилю: сучасна «авангардна проза» створила дивний і змішаний за сприйняттям світ в індивідуально-неповторному стильовому вирішенні. 3) Основна увага звернута на тактику оповіді. 4) Широке використання *іронії* як наслідок сумнівів щодо «себе самого». 5) Має ознаки постмодернізму. **Риси постмодернізму в китайській авангардній прозі**: 1) руйнація першоджерел; 2) заперечення викінченості історичного «гранд»-нарративу; 3) пошматованість сюжету і відповідна розірваність і змінність часу оповіді; 4) позбавлення шарму образів-персонажів; 5) домінанта почуття, увага та гіперболізоване відтворення насильства та смерті (втечі); 6) раптовість (непередбачуваність) як рушій розвитку оповіді; 7) іронічний дискурс; 8) фатальний містицизм; 9) визначальною й специфічно китайською ознакою є відчутна ліризація оповіді, за якою ховається іронія. Знакові

твори: Юй Хуа 余华 оповідання «Пішов у подорож у 18 років» «十八岁出门远行» (1987), «Один з видів реальності» «现实一种», «Мирські справи як дим» «世事如烟», «Помилка біля ріки» «河边的错误»; Су Тун 苏童 оповідання «Перекажіть їх, що я полетів з білим журавлем», «Родина з макових полів», «Дружини і наложниці» «妻接成群», повість Ван Аньї 王安忆 «Дядечкова історія» «叔叔的故事».

12. *Особливості китайської жіночої прози 80-90-х років ХХ ст. Три напрями:* 1) реалістична проза з акцентом на психологічному та історичному компонентах (Ван Аньї, Те Нінь, Чи Цзицзянь); 2) авангардна проза з переосмисленням західних теорій (Цань Сюе, Хун Ін, Сюй Сяобін); 3) творчість письменниць-«красунь» (Вей Хуей, Мяннь Мяннь та ін.)

13. **Ван Аньї – яскрава представниця першого напрямку** Показові твори: «Кінцева зупинка» (1981), «Заключні акорди» (1981), «Повернення» (1982), «Симфонія долі» (1983). Сільська проза – «Селище Сяобаочжуан», «Селище Далючжуан» (1985); міська проза «Перевулочок 1001» (1984), «Нещасна земля» (1988) тощо; проза про стосунки чоловіка й жінки трилогія «Кохання у глухих горах» (1986), «Кохання у маленькому містечку» (1986), «Кохання у прекрасній долині» (1987), «жіночої есеїстика» (їй притаманна розпливчастість, неточність, безсюжетність). «Дядечкова історія», «Утопічна поема» (1991), твори про визначення соціального місця жінки та її стосунків з чоловіком: оп. «Мяомяо» (1991), р. «Міні» (1992), «Неофіційна історія «культурної революції»» (1993) та ін. Друга половина 90-х років характеризується новою темою у творчості Ван Аньї – Шанхай (життя великого міста, доля жінки): роман «Пісня про вічну скорботу» (1995). *Незмінні ознаки творчості Ван Аньї: зв'язок із традиційною культурною спадщиною, повага до культурних коренів народного світобачення, серйозний філософський підхід, трагічний світогляд, легкий гумор, жива розмовна мова, використання прийомів веньяня.*

14. **Цань Сюе та Хун Ін – яскраві представниці другого напрямку.** Цань Сюе – яскрава представниця китайського авангардизму: здатність проникнення у глибини людської природи, безапеляційного оприявлення трагічної сутності людського існування, спираючись при цьому на досвід власного життя Найвідоміші твори: новела «Хатинка на горі», збірки «Розмова в раю», «Дорога з жовтої глини», а також повісті «Знаковий виступ», «Вулиця П'яти Ароматів». Хун Ін. Знакові твори: збірки «Помада у формі червоного перцю», «Червона лисиця Хун Ін», «Журавель зупинився» та романи «К», «Анань», «Крик павича», «Зелені рукава», «Шанхайський князь» та ін. В діапазоні уваги письменниці – сучасна жінка: глибинні таємниці її душі, складне плетиво її емоцій, виборювання права бути собою.

15. *Творчість письменниць-«красунь».* Письменниці-«красуні» - так називають групу письменниць «пост-семидесятих»: Вей Хуей, Мяннь Мяннь, Цянь Женьшунь, Чжу Веньїн, А Мей, І Лічуань. Зміна сутності літератури: немає проблем і заборон. Основна проблематика творів – урбанізація, ринкова економіка, всесвітня капіталізація. Два стильові напрями творчості письменниць-«красунь» : 1) авторки досить відсторонено і раціоналістично подають власне розуміння жіночої долі,

людських переживань (魏微, 戴来, 金仁顺, 尹丽川), 2) письменниці роблять акцент на почуттєвості, гостроті й шаленості досвіду і настрою (棉棉, 卫慧, 盛可).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

українською та російською мовами:

Тексти:

1. Ба Цзинь Осень: Роман / Пер. Б.Г.Мудрова. – М.: Художественная литература, 1957.
2. Ба Цзіннь Сім'я: Роман / Пер. І.К.Чирка. – К., 1976.
3. Бамбуковые страницы: Антология древнекитайской литературы. – М., 1994.
4. Бо Цзюй-и Стихотворения / Пер. Л.Эйдлина. – М.: Художественная литература, 1978.
5. В поисках звезды заветной: Китайская поэзия первой пол. XX в. – М., 1988.
6. Ван Вей Поезії: З давньокитайської / Пер. Г.Туркова. – К.: Дніпро, 1987.
7. Ван Вэй Река Ванчуань. – СПб.: ООО «Издательский дом “Кристалл”», 2001.
8. Ван Мэн Избранное - М.: Радуга, 1988.
9. Взлетающий феникс: современная китайская проза. – М.: МУ, 1995.
10. Возвращенная драгоценность. Китайские повести XVII в. / пер. Д.Н.Воскресенского. – М., 1982.
11. Ветви ивы: Китайская классика. – М., 2000.
12. В поисках звезды заветной. Китайская поэзия первой половины XX века / [под ред. Л. Е. Черкасского]. – М.: Художественная литература, 1988.
13. Всесвіт (специвипуск «Альманах китайської літератури») - 2010, №10.
14. Гань Бао Записки о поисках духов / Пер. Л.Меньшикова. – СПб: Азбука-классика, 2004.
15. Го Юй (Речи царств) /Пер. В.С.Таскиной. – М., 1987.
16. Голос яшмовой флейты: Из китайской классической поэзии в жанре цы. – М., 1988.
17. Господин Желание: средневековая эротическая повесть Китая. – М., 1994.
18. Гуляка и волшебник: Танские новеллы VII-IX вв. / Пер. И.Соколовой и О.Фишман. – М., 1970.
19. ДАО ДЭ ЦЗИН: Книга пути и благодати. – М.: «ЭКСМО», 2006.
20. Джерело перлин. Хрестоматія східних літератур. – К., 1998.
21. Дождливая аллея: Китайская лирика 20-30 гг. / пер. Л.Черкасского. – М., 1969.
22. Ду Фу Сто печалей. – СПб.: Кристалл, 1999.
23. Ду Фу Поезії / Пер. І.Лисевича, В.Отрощенко // Всесвіт. – 1973. - №12. – С.115-119.
24. Дуфу Поезії /Пер. Я.В.Шекери // Всесвіт. – 2001. -№5-6. – С.110-119.
25. Заклятие Даоса: Китайские повести XVII в. – М.: Наука, 1982.
26. З сучасної китайської поезії: Мао Мао, Бей Дао, Ян Ліан, Гу Чжан, Шу Тхинь / Пер. М.Сингаївського // Всесвіт. – 1996. - №3. – С. 104-108.
27. Китайская література. Хрестоматія. – М., 1959.
28. Китайская пейзажная лирика: В 2-х т. – М., 1999.

29. Китайская пейзажная лирика III-XIV вв. – М., 1984.
30. Китайські народні казки / Пер. І.К.Чирка. – К., 1991.
31. Китайські повісті та оповідання / Пер. І.К.Чирка. – К., 1955.
32. Классическая драма Востока. Индия, Китай, Япония. – М.: Художественная литература, 1976.
33. Классическая проза Китая. – Минск: Харвест, 2002.
34. Конфуциева летопись «Чуньцю» - Весны и осени. – М., 1999.
35. Конфуций «Беседы и суждения» Кофуция. – СПб., 1999.
36. Кравцова М.Е. Поэзия Древнего Китая: Опыт культурологического анализа. Антология художественных переводов. – СПб., 1994.
37. Кравцова М.Е. Хрестоматия по литературе Китая. - СПб.: Азбука-классика, 2004.
38. Красный прибор. Поэзия “4 мая” / [пер. Л. Черкасского]. – М.: Наука, 1964.
39. Лао-цзи Даодецзін / Пер. Ян Хін-шуна та Дж. Ліньова // Всесвіт. – 1996. - №5-6. С.118-133.
40. Лао Ше Оповідання. / Пер. І.К.Чирка. – К., 1978.
41. Лао Ше Серп місяця: Новели / Пер. І.К.Чирка. – К., 1974.
42. Лао Ше Сянцзи – верблюды: Роман / Пер. І.К.Чирка. – К., 1978.
43. Ли Бо Избранная лирика / Пер. А.Гитовича. – М., 1957.
44. Ли Бо Нефритовые скалы. – СПб.: Кристалл. – 2000.
45. Лі Бо Поезії / Пер. Г.Туркова // Всесвіт. – 1994. – №5-6. – С.135-143.
46. Лі Бо Поезії / Пер. І.Лисевича, В.Іллі // Всесвіт. – 1973. - №12. – С. 110-114.
47. Ли Жучжень Цветы в зеркале. – М.-Л.: Главная редакция восточной литературы. – 1959.
48. Ли Юй Двенадцать башен / Пер. Д.Воскресенского. – М., 1999.
49. Ли Юй Полуночник Вейян, или Подстилка из плоти. – М., 2000.
50. Ло Гуаньчжун Троецарствие / Пер. В.А.Панасюка. – М.: Художественная литература. – 1984.
51. Лу Синь Избранное. – М.: Художественная литература. – 1989.
52. Лу Синь Вибрані твори / Пер. І.К.Чирка. – К., 1961.
53. Лу Синь Справжня історія А К'ю: Оповідання / Пер. І.К.Чирка. – К., 1958.
54. Лу Синь Твори / Пер. І.К.Чирка. – К., 1981.
55. Лю Цін Історія початку / Пер. І.К.Чирка. – К., 1988.
56. Люди и оборотни. Рассказы китайских писателей. – М.: Прогресс, 1982.
57. Мао Дунь Веселка / Пер. І.К.Чирка. – К., 1959.
58. Мао Дунь Іржа: Роман та оповідання / Пер. І.К.Чирка. – К., 1985.
59. Нефритова Гуань'інь: Новели та оповідки доби Сун (X-XIII ст.) / Пер. І.К.Чирка. – К., 1983.
60. Нефритовая роса: Из китайских сборников бицзи X-XIII веков. – СПб.: «Азбука-классика», 2004.
61. Постоянство Пути: Избранные танские стихотворения / Пер. В.М.Алексеева. - СПб.: Петербургское Востоковедение, 2003.
62. Прodelки праздного дракона: 25 повестей XVI-XVII вв. – М., 1989.
63. Прозрачная тень: Поэзия эпохи Мин (XIV-XVII вв.) / Пер. И.С.Смирнова. – СПб., 2000.

64. Пу Сунлин Рассказы Ляо Чжая о необычном / Пер. В.М.Алексеева. – М., 1988.
65. Пу Сунлин. Розповіді про людей незвичайних / Пер. Г.Т. Крижанівського. – К., 1957.
66. Пу Сунлін Ченці-чудотворці / Пер. І.К.Чирка. – К., 1980.
67. Пурпурная яшма. Китайская повествовательная проза I-VI вв. – М., 1980.
68. Пятнадцать тысяч монет: Средневековые китайские рассказы. – М., 1962.
69. Рассказы у светильника: китайские новеллы XI-XIV вв. – М., 1988.
70. Резной дракон: Поэзия эпохи Шести Династий (III-VI вв.) / Пер. М.Е.Кравцовой. - СПб: Петербургское Востоковедение, 2004.
71. Сима Цянь Историчні записки / Пер. В.І.Гамяніна. – Всесвіт. – 2001. - №5-6. – С.120-123.
72. Тао Юань-мин Осенняя хризантема: Стихотворения Тао Юань-мина (IV-V вв.) Пер. Л.И.Эйдлина. – СПб. – 2000.
73. Иностранец в деревне: Повести и рассказы. – М.: Мол. гвардія. – 1990.
74. Китайські повісті та оповідання. – К.: Рад. письменник. – 1955.
75. Лю Цін Історія початку. – К.: Дніпро, 1988.
76. Лю Цін Незламний мур. – К.: Рад. письменник. – 1956.
77. Однажды вечером: новеллы китайских писателей. – М.: Наука, 1968.
78. Современная китайская проза. – М.: Радуга, 1988.
79. Современная китайская проза. Багровое облако. – М.: АСТ; СПб.: Астрель-СПб, 2007.
80. Современная китайская проза. Жизнь как натянутая струна. - М.: АСТ; СПб.: Астрель-СПб, 2007.
81. Средний возраст: современные китайские повести. – М.: Радуга, 1985.
82. У Цян Красное солнце. – М.: Воениздат, 1959.
83. У Ченьэнь Путешествие на Запад: В 4-х тт. – рига: Полярис. – 1994.
84. У Цзинцзы Неофициальная история конфуцианцев / Пер. Д.Воскресенского. – М.: «Гудьял-Пресс», 1999.
85. Хань Юй, Лю Цзун-юань Избранное / Пер. И.Соколовой. - М., 1979.
86. Шекера Я.В., Коломієць Н.В. Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст. н.е.). – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008.
87. Шекера Я.В. Хрестоматія китайської літератури (III–VI ст.). – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010.
88. Царь-дерево. Современные китайские повести – М.: Радуга, 1989.
89. Цао Сюэ-цин Сон в красном тереме: Роман в 2 т./ Пер. В.А.Панасюка. – М.: художественная литература, 1958.
90. Цао Чжи Семь печалей: Стихотворения / Пер. Л.Черкаского. - М., 1973.
91. Цао Чжи Фея реки Ло. - СПб.: ООО «Издательский дом "Кристалл"», 2000.
92. Цветы сливы в золотой вазе, или Цзин, Пин, Мэй / Пер. В.С.Манухина. - М.: художественная литература, 1993.
93. Цюй Юань Лисао. - СПб.: ООО «Издательский дом "Кристалл"», 2000.
94. Чжан Сяньлян Женщина – половинка мужчины. – М.: Известия, 1990.
95. Чжао Шули Избранное – М.: Гослитиздат, 1958.
96. Чжао Шулі Зміни в Ліцзячжуані. – К.: Держлітвидав. – 1950.

97. Чжао Шулі Оповідання - К.: Держлітвидав. – 1953.
98. Чжоу Либо Весна приходит в горы. – М.: Изд. иностр. лит. – 1960.
99. Чжоу Либо Стальной поток. – М.: Изд. иностр. лит. – 1957.
100. Чжоу Либо Ураган – К.: Держлітвидав. – 1953.
101. Чжуан-цзы Путь полноты свойств. - М.: Эксмо, 2006.
102. Ши Най-ань Речные заводи: Роман в 2-х тт. / Пер. А.П.Рогачева. – М.: Художественная литература, 1955.
103. Юань Кэ Мифы древнего Китая / Пер. Е.И.Лубо-Лесниченко и др. - М.: Главная редакция восточной литературы, 1987.

Критичні джерела:

1. Аджимамудова В.С. Тянь Хань: портрет на фоне эпохи. – М.: Издательская фирма «Восточная литература», 1993.
2. Алексеев В.М. Китайская литература. М.: Нука, 1978.
3. Алексеев В.М. Труды по китайской литературе: В 2 книгах. – М.: «Восточная литература», 2002.
4. Алимов И.А. Вслед за кистью: Материалы к истории сунских авторских сборников бицзи. Исследования, переводы: В 2-х ч. – СПб: Центр «Петербургское востоковедение» - 1996.
5. Алимов И.А. «Жизнь после смерти» в сюжетной прозе старого Китая // Петербургское востоковедение. – Вып.4 – СПб., 1993.
6. Алимов И.А. О сборнике Лю Фу «Высокие суждения у дворцовых ворот» // Петербургское востоковедение. – Вып.2 – СПб., 1992.
7. Бежин Л.Е. Ду Фу. – М.: Молодая гвардия. – 1987.
8. Бежин Л.Е. Се Линьюнь. – М.: Наука. – 1980.
9. Бежин Л.Е. Под знаком "ветра и потока": Образ жизни художника в Китае III-VII веков. – М.: Наука, 1982.
10. Болотина О.П. художественная проза Лао Ше в 1937-1949 гг. – М., 1978.
11. Васильев К.В. Истоки китайской цивилизации. – М., 1998.
12. Васильев Л.С. Древний Китай: В 3 т. – М.: Восточная литература, 1995-2006.
13. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайской мысли. – М., 1989. Вельгус В.А., Циперович И.Э. Из истории возникновения и развития китайского рассказа. // Народы Азии и Африки. – 1961, №3 – С.106-113.
14. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М.: Наука. 1970.
15. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайской мысли. Формирование основ мировоззрения и менталитета. М., 1989.
16. Вахтин Б.Б. Заметки о лирике Шэнь Юэ (441-513) // Историко-филологические исследования: Сб. ст. памяти акад. Н.И.Конрада. – М., 1974. – С.182-189.
17. Воскресенский Д.Н. Работа стагоро китайского автора над сюжетом и текстом // Изучение китайской литературы в СССР. – М.: Наука, 1973 – С.142-173.

18. Воскресенский Д.Н. Буддийская концепция в китайской прозе и проблема художественности произведения. // Вестник МУ. Серия 14 Востоковедение. - 1975, №2 – С.57-67.
19. Воскресенский Д.Н. Даосские мотивы в художественной прозе Китая (Тема *жизни-сна* в литературе XVII.) // Народы Азии и Африки – 1975, №4. – с.100-111.
20. Воскресенский Д.Н. Функции «книжного стиля» в прозе на *байхуа* (XVI – XVII вв.) // Теоретические проблемы изучения литератур Дальнего востока. – М., 1976 – С.14-16.
21. Воскресенский Д.Н. Об особенностях стиля китайской повести-бурлеск// Жанры и стили литературы Китая и Кореи. – М., 1969. – С.143-151.
22. Воскресенский Д.Н. Понятие художественного вымысла и его место в ранних теориях «низкой прозы» (Из истории эстетической мысли Китая XVI-XVII вв.) // Теоретические проблемы изучения литератур Дальнего Востока – Ч.1., М., 1978 – С.40-46.
23. Воскресенский Д.Н. Судебная повесть гунъань, «НАА», 1966, №1, с.112
24. Воскресенский Н.Д. Человек в системе государственных экзаменов (тема и литературный герой в китайской прозе XVII-XVIII вв.) // История и культура Китая. – М., 1974.
25. Галич О. Літературознавство та естетика Давнього Китаю та Індії // Всесвіт. – 1999. - №8. – С.124-127.
26. Гамянін В. Китай початку ХХ ст.. очима Чжу Цзиціна // Сходознавство. – 1997, №1.
27. Гамянін В.І. Нове життя китайського саньвень // Сходознавство. – №3-4. – С.138-145.
28. Гамянін В.І. Чжу Цзицін і проблема лінгволітературної спадщини в історичному розвитку Китаю ХХ ст.. // Сходознавство. – 1998. - №2. – С.67-77.
29. Гольгина К.И. Новелла средневекового Китая: истоки сюжетов и их эволюция (VIII-XIV вв.) – М.: Наука, 1980.
30. Гольгина К.И. Жанр в теории и литературе средневекового Китая // Теория жанров литератур Востока. – М., 1985 – С.165-178.
31. Гольгина К.И. Великий предел: Китайская модель мира в литературе и культуре (I-XIII вв.) – М., 1995.
32. Дагдадов Г.Б. влияние Чань-буддизма на творчество танских поэтов. На примере Ван Вэя (701-761) и Бо Цзюйи (772-846). Автореф. Дис... канд. филол. наук. – М., 1980.
33. Дагданов Г.Б. Мэн Хаожань в культуре средневекового Китая. – М., 1991.
34. Дагдадов Г.Б. О буддийских прозаических произведениях Ван Вэя// Материалы конф. «Общество и государство в Китае». – М., 1980.
35. Дагдадов Г.Б. Чань-буддизм в творчестве Ван Вэя. – Новосибирск, 1984.
36. Дубровский В.Н. Философия «Ши-цзин» // Философия и поэзия. – Рязань, 2000. – С.93-96.
37. Евсюков В.В. Мифология китайского неолита. – Новосибирск, 1988.
38. Ершов Д.В. Роман «Сон в красном тереме» как источник для изучения бытования яшмы в Китае // Известия Вост. Ин-та Дальневосточного гос. Ун-та. – Владивосток. – 1996. - №3. – С.265-271.

39. Жанры и стили литератур Китая и Кореи. – М.: Наука, 1969.
40. Желуховцев А.Н. О взаимоотношении двух жанров – *чуаньци* и *хуабэнь* // Народы Азии и Африки – 1964, №3 – С.
41. Желуховцев А.Н. *Хуабэнь* – городская повесть средневекового Китая. – М.: Наука – 1969.
42. Зинин С.В. Протест и пророчество в традиционном Китае: Жанр яо с древности до XVII в. – М., 1997.
43. Ісаєва Н.С. Типологія українського і китайського романтизму: структура художнього мислення. // Сходознавство (Інститут Сходознавства ім. Кримського НАН України). – 1999. - №7-8. – С.212-221;
44. Ісаєва Н.С. Спільні риси романтичного світогляду Т.Шевченка та Лі Бо // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – К., 2000. – Вип. 4. – С. 34-40.
45. Ісаєва Н.С. Компаративістика в Китаї: Лу Сінь. // Вісник Київського університету: східні мови та літератури. – 2000. – Вип.3. – С.11-17;
46. Ісаєва Н.С. Спільні риси романтичного світогляду Т.Шевченка та Лі Бо. //Вісник Міжнародного інституту лінгвістики і права (Літературознавчі студії). – 2000. – Вип. 2 – С.266-273.
47. Ісаєва Н.С. Поезія Т.Шевченка в Китаї: специфіка художнього перекладу. // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Україна – країни Сходу в XXI столітті: діалог мов, культур, цивілізацій”. – К. – 2001. – С. 46-55.
48. Ісаєва Н.С. Українська література в Китаї: проблеми рецепції: автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук (10.01.05 – порівняльне літературознавство) – Київ, 2002
49. Ісаєва Н.С. Основні форми рецепції української літератури в Китаї. // Українознавство, 2006, № 2, С.313-319.
50. Ісаєва Н.С. Жанрова система *сяошо* (класичний період III-XIX ст.): навчальний посібник – К.: «Автореферат», 2008, - 206 с.
51. Ісаєва Н.С. Концепція історії китайської літератури у працях Чжена Чженьдо // Східний світ – 2008, №4, С.80-87.
52. Ісаєва Н.С. Стилiстичні особливості епістолярної прози Сань Мао // Вісник Київського національного університету. Серія «Східні мови та літератури», 2010, № 16. – С. 14-16.
53. Ісаєва Н.С. Мовні засоби інтимізації в епістоляріях Сань Мао // Мова і культура. (Науковий журнал) - К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. – 2009 – Вип.11. - Т.1 (113). – С.242-248.
54. Ісаєва Н.С. «Щоденник божевільного» Гоголя і Лу Сіня: психологічний аспект порівняння // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2009. – вип. 25. – С. 77-85.
55. Ісаєва Н.С. Функціональні особливості ретроспективних відступів у повісті Хун Їн «Компроміс заради ніжності» // Сходознавство – 2010, №45-46 – С.11-23.
56. Ісаєва Н.С. Роль містичного компоненту в китайській феміністичній прозі 90-х років // Мова і культура. – 2010, Вип. 12, Том. VIII. – С.219-225.

57. Ісаєва Н.С., Шаповалова В. Концепція «свободи особистості» в епістолярній прозі Сань Мао. // China, Korea, Japan: Methodology and Practice of Culture Interpretation/. – Korea, - 2009. – р.180-186.
58. Ісаєва Н.С. Мотиви даоської утопії в середньовічній китайській поезії // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2009. – вип. 24. – С.163-167.
59. Ісаєва Н.С. Жіночий дискурс традиційних образів української і китайської прози постмодерного періоду // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2010. – вип. 29. – С.166-173.
60. Ісаєва Н.С. Функціональні та поетологічні особливості пейзажу в сучасній китайській жіночій прозі (на прикладі оповідання Чи Цзицзянь «Легкий вітерець в гаю») // Східний світ – 2010, №3 – С.179-185.
61. Ісаєва Н.С. Українсько-китайські літературні зв'язки // Мовні та літературні зв'язки України з країнами Сходу (Коллективна монографія) / За ре. Бондаренка І.П. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – С.255-277.
62. Ісаєва Н.С. Символічні іпостасі жінки в романі Сюй Сяобінь «Пірната змія» // Міжнародна наукова конференція «Мова і культура», Київ, 21-25 червня, 2010 року // Мова і культура. - К.: Видавничий дім Дмитра Бураго.– 2010. - Вип. 13. - Том. VIII (144). – С.363-371.
63. Ісаєва Н.С. Концептуалізація страху в малій прозі Цань Сюе // Літературознавчі студії. – Київ: КНУ, - 2011. – вип.33 . – С. 180-185.
64. Ісаєва Н.С., Смірнова Б. Оповідання Те Нін «Ей, Сянсюе»: авторські прийоми реалістичного зображення дійсності // Теоретична і дидактична філологія: Зб. наукових праць. – Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД» - 2012. – Вип. 11. – С.217-230.
65. Китайские социальные утопии. – М., 1987.
66. Китайский эрос: научно-художественный сборник. – М., 1993.
67. Кобзев А.И. Учение о числах и символах в китайской классической философии. – М., 1994.
68. Козловский Ю.Б. Конфуцианство: миф и реальность // Народы Азии и Африки. – 1982. - №3. – С.41-51.
69. Коломієць Н.В. Особливості танського вугу у творчості Лі Бо та Ду Фу // Вісник Київського національного університету. Серія «Східні мови та літератури», 2000. - №4. – С.68-70.
70. Конрад Н.И. Запад и Восток: Статьи. – М.: Главная редакция восточной литературы. – 1972.
71. Конрад Н.И. Избранные труды: Литература и театр. – М.: Наука, 1978.
72. Конрад Н.И. Избранные труды: Синология. – М.: Наука, 1977.
73. Кравцова М.Е. «Красавица» - женский образ в китайской лирике (поэзия древности и раннего средневековья) // Проблема человека в традиционных китайских учениях. – М., 1983. – С.153-162.
74. Кравцова М.Е. Любовно-лирическая поэзия Китая: основные тематические направления и группы // Кюнеровские чтения. – СПб.. – 1995-1997. – Вып. 2. – С.183-185.

75. Кравцова М.Е. Поэзия вечного просветления: Китайская лирика второй пол. V – нач. VI вв. – СПб., 2001.
76. Кроль Ю.Л. Сыма Цянь – историк. – М., 1970.
77. Лин-Лин О.М. Женские образы в романе «Сон в красном тереме» // Вопросы китайской филологии – М.: Изд-во МУ, 1974 – С. 94-115.
78. Лисевич И.С. Литературная мысль Китая: На рубеже древности и средних веков. – М., 1979.
79. Литература Востока в средние века – М.: Из-во МУ – 1970, Ч.1.
80. Литература Востока в новое время – М.: Из-во МУ – 1975.
81. Лукьянов А.Е. Истоки Дао. Древнекитайская мифология. – М., 1992.
82. Лукьянов А.Е. Лаоцзы. Философия раннего даосизма. – М., 1999.
83. Малиновская Т.А. Очерки по истории китайской классической драмы в жанре цза цзюй (XIV- XVII вв.). – СПб., 1996.
84. Малиновская Т.А. Тенденции в развитии китайской классической драмы (вторая пол. XIV- XVII вв.) // Новое в изучении Китая. – Ч.1: Культура, лингвистика, знаковые системы. – М., 1987.
85. Манухин В.С. Социально-обличительный роман «Цзинь, Пин, Мэй» (XVI в.). От традиции к новаторству. – М., 1964.
86. Мао Мао Кілька зауваг до сучасної китайської поезії // Всесвіт. – 1996. - №3. – С. 106-108.
87. Мурашевич К.Г. Китайська поезія нового стилю: Цюй Цюбо (1899-1935) // Сходознавство. - К., 2008, - №41-42. - С.97-107.
88. Мурашевич К.Г. Віддзеркалення архетипів сну і тіні у творчості поетів Лі Бо (701-762) та Ду Фу (712-770) / Сходознавство. - К., 2008. - №43. - С.57-66.
89. Мурашевич К.Г. Зародження нової поезії “4 травня” та проблема контактних зв’язків у китайській літературі початку ХХ століття. // Східний світ. – Київ, 2009. – №4. – С.126-133.
90. Мурашевич К.Г. Любовна та пейзажна лірика у ранній творчості Лю Дабая // Сходознавство. - К., 2009. - №47. - С.92-106.
91. Мурашевич К.Г. Оновлення ідейно-художніх пошуків: нові теми та форми китайської поезії "4 травня" // Сходознавство. - К., 2009. - №48. - С. 136-151.
92. Мурашевич К.Г. Випадки ототожнення символу та перифразу у китайській літературі // Мова та історія: Періодичний збірник наукових праць. - К., 2006. - Вип. 89. - С.70-75.
93. Мурашевич К.Г. Генеза міфологічних сюжетів у творчості китайського поета Лі Бо (701-762) // Китайська цивілізація. Традиції та сучасність. - К., 2007. - С. 64-68.
94. Мурашевич Е.Г. Традиционная и авторская символика поэзии Веня Идо (1899-1946) // Проблемі літератур Дальнього Востока. - СПб: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2010. - Т.1, С.268-278.
95. Мурашевич К.Г. Нові форми й традиційні образи у пейзажній та любовній ліриці Лю Баньнуна // China, Korea, Japan: Methodology and Practice of Culture Interpretation/. – Kiev-Seoul, 2009. - С.217-221.

96. Мурашевич Е.Г. Символизм Дай Ваншу (1899-1946) – революция в стиле и содержании стиха // Проблемы литератур Дальнего востока. Том II. – СПб: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2010. – С.191-202.
97. Надеев И.М. «Культурная революция» и судьба китайской литературы. – М., 1969.
98. Никольская С.В. Пространственно-временная структура романа У Чэньэня «Путешествие на Запад» // Вестник МУ, Серия 13 Востоковедение, 1983, №3 – С.40-49.
99. Никольская С.В. К вопросу о композиции романа У Чэньэня «Путешествие на Запад». // Проблемы восточной филологии – М.: Изд-во МУ, 1979 – С.139-146.
100. Никольская Л.А. Тянь Хань и драматургия Китая XX в. – М., 19870.
101. Никольская Л.А. Драматургия Тянь Ханя (30-е годы) // Теоретические проблемы изучения литератур Дальнего Востока. – М., 1974. – С.161-171.
102. Позднеева Л.Д. «Повесть об Ин-ин» Юань Чженя. История сюжета «Любовь в монастыре с IX по XIII в. Автореф. канд. дис. – М., 1946.
103. Пан Ин Некоторые примеры влияния литературной традиции на роман «Сон в красном тереме» // Литература стран Дальнего Востока – М.: Наука, 1979 – С.70-76.
104. Пан Ин Из истории создания китайского классического романа «Шуйху-чжуань» («Речные заводи») – автореф. канд.наук – Л., 1973.
105. Пан Ин К вопросу о принципах «верность» и «долг» в романе Ши Най-аня «Речные заводи». // Теоретические проблемы изучения литератур Дальнего Востока – М., 1974 – С.100-104.
106. Прушек Я. Средневековая городская литература в Европе и Китае // Теоретические проблемы восточных литератур. – М., 1969. – С.312-317.
107. Рифтин Б.Л. Историческая эпопея и фольклорная традиция в Китае. – М.: Главная редакция восточной литературы. – 1970.
108. Рифтин Б.Л. От мифа к роману. Эволюция изображения персонажа в китайской литературе - М.: Главная редакция восточной литературы. – 1979.
109. Рифтин Б.Л. Стиль китайского книжного эпоса // Памятники книжного эпоса. Стиль и типографические особенности. – М., 1978.
110. Рифтин Б.Л. Китайская проза // Классическая проза Дальнего Востока. – М., 1975.
111. Рогачев А.П. Учэньэнь и его роман «Путешествие на Запад» - М.: Наука, 1984.
112. Семанов В.И. Китайский героический роман XIV – XVI вв. и его роль в становлении новой литературы // Реализм и его соотношение с другими творческими методами. – М., 1963.
113. Семанов В.И. Эволюция китайского романа (конец XVIII- нач. XX вв.). – М., 1970.
114. Серебряков Е.А. Китайская поэзия X-XI вв.: Жанры ши и цы. – Л., 1979.
115. Сорокин В.Ф. Китайская классическая драма XIII-XIV вв.: Генезис, структура, образы, сюжеты. – М., 1979.
116. Сорокин В.Ф. юаньская драма: герои и конфликты // Теоретические проблемы восточных литератур. – М., 1969. – С.339-347.
117. Сорок поэтов. Китайская лирика 20-40-х годов. / [пер. Л. Е. Черкасский; ред. Л. З. Ейдлин]. – М.: Наука, 1978. – 342 с.
118. Сычев Л.П. Традиционная символика вещей и имен в романе Цао Сюэ-циня «Сон в красном тереме» // Проблемы просвещения в мировой литературе – М.: Наука,

- 1970 – С.261-266. Федоренко Н.Т. Древняя памятники китайской литературы. - М., 1978.
119. Федоренко Н.Т. Китайская литература: Очерки по истории китайской литературы. - М.: Наука, 1956.
120. Федоренко Н.Т. Цюй Юань. Истоки и проблемы творчества. - М.: Наука, 1986.
121. Федоренко Н.Т. Китайское литературное наследие и современность. - М.: Наука, 1981.
122. Фишман О.Л. О традиционных китайских представлениях в сборниках художественной прозы XVII-XVIII вв. // Из традиционной китайской идеологии. – М., 1981.
123. Фишман О.Л. Китайский сатирический роман (эпоха Просвещения). – М., 1966.
124. Фишман О.Л. Три китайских новеллиста XVII-XVIII вв.: Пу Сунлин, Цзы Юнь, Юань Мей. – М., 1980.
125. Федоренко Н.Т. Героическая эпопея «Троецарствие» // Избранные произведения: В 2-х тт. – М., 1987 – т.2 – С.254-2773.
126. Черкасский Л. Е. К вопросу об ускоренном развитии китайской литературы (20-е годы XX в.) / Л. Е. Черкасский // Интернациональное и национальное в литературе Востока. Сборник статей.– М.: Наука, 1972. – С. 135–145.
127. Черкасский Л. Е. Новая китайская поэзия (20-30-е годы) / Черкасский Л. Е. – М.: Наука, 1972. – 496 с.
128. Шекера Я.В. Генеза та функціонування образів на позначення часу у давній та середньовічній китайській поезії // Сходознавство. – 2005. – № 29-30. – С. 141-150.
129. Шекера Я.В. Даоський світогляд давніх китайців та поезія доби Тан // Україна – країни Сходу в ХХІ столітті: діалог мов, культур, цивілізацій. – Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2003 р. – К., 2004. – С. 141-144.
130. Шекера Я.В. Деякі аспекти генези образу птахів у творчості Тао Юань-міна і танській поезії // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2005. – Вип. 10. – С. 48-51.
131. Шекера Я.В. Деякі буддійські постулати в філософії давніх китайців та їх вплив на поезію доби Тан (618-907) // Мова. Культура. Бізнес. – 2004. – Вип. 2. – С. 118-125.
132. Шекера Я.В. К вопросу о влиянии даосизма на творчество поэта эпохи Тан Ли Бо (на примере сюжета “путешествие к бессмертным”) // Третьи Торчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение. Матер. науч. конф. – СПб., 2006. – С. 231-236.
133. Шекера Я.В. Концепція простору в давній китайській поезії // Східний світ. – 2003. – № 2. – С. 45-48.
134. Шекера Я.В. Образ води в давній китайській поезії // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2004. – Вип. 9. – С. 59-62.
135. Шекера Я.В., Мурашев К.Г. Особливості використання перифразу у творчості Лі Бо // Східний світ. – 2005. – № 3. – С. 116-120.
136. Шекера Я.В. Поетичний світ та мова віршів Ду Фу // Всесвіт. – 2003. – № 7-8. – С. 156-161.
137. Шекера Я.В. Своєрідність художніх засобів танської поезії // Мова і культура. – Вип. 7. – Т. VII/1. – К., 2004. – С.190-194.

138. Шекера Я.В., Мурашевич К.Г. Символ як багатозначний образ у творчості Лі Бо // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2006. – Вип. 11. – С. 53-55.
139. Шекера Я.В. Специфіка художньої образності давньокитайської поезії // IX сходознавчі читання А.Кримського. Тези доп. міжнар. наук. конф. – К., 2005. – С. 129-131.
140. Шекера Я.В. Сутність та витоки художньої образності китайської поезії // Китайська цивілізація: традиції та сучасність. Матер. наук. конф. – К., 2005. – С. 70-74.
141. Шекера Я.В. Художні засоби танської поезії CHÈNTUŌ, TŌNGGǎN TA QǏXÌNG // Літературознавчі студії. – Вип. 10. – К., 2004. – С.345-349.
142. Шекера Я.В. Чаньские биномы “движение – спокойствие” и “пустота – наполненность” в пейзажной лирике Ван Вэя (700–761) // Проблемы литератур Дальнего Востока: Сб. матер. 2-й междунар. науч. конфер. СПб., 27 июня – 1 июля 2006 г. – В 2 т. – Т. 2. – СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2006. – С. 129-140.
143. Шекера Я.В. До питання перекладу китайських народних пісень у контексті їх порівняння з українськими // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2007. – Вип. 23. – Ч. 3. – С. 199-202.
144. Шекера Я.В. До питання перекладу китайської поезії доби Тан (618-907): інтерпретація художнього образу // Сходознавство. – 2007. – № 38. – С. 175-182.
145. Шекера Я.В. До питання функціонування метафори у ранньосередньовічній китайській поезії // Китайська цивілізація: традиції та сучасність: Зб. ст. – К., 2007. – С. 154-159.
146. Шекера Я.В. Луна как архетип китайской культуры (на примере древней и раннесредневековой китайской поэзии) // Четвертые Горчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение. Матер. науч. конф. – СПб., 2007. – С. 506-514.
147. Шекера Я.В. Концепция пространства в песнях первого китайского поэтического памятника «Шицзин» // Проблемы литератур Дальнего Востока: Сб. матер. III Междунар. науч. конфер. СПб., 24-28 июня 2008 г. / Отв. ред. Е.А. Серебряков, Чэнь Сыхэ. – В 2 т. – Т. 2. – СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2008. – С. 138-151.
148. Шекера Я.В. Віддзеркалення просторових уявлень у найдавнішій китайській поезії (на прикладі гімнів “Книги пісень”) // Східний світ. – 2008. – № 4. – С. 126-130.
149. Шекера Я.В. Китайський романс доби Сун (X-XIII ст.): генеза та образотворення. Сучасний погляд // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. – 2009. – Вип. 75. – С. 337-349.
150. Шекера Я.В. Методологічні засади художнього аналізу сунської поезії в жанрі *ци* (на прикладі творчості Лі Цін-чжао, 1084-1151) // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2009. – Вип. 14. – С. 45-47.
151. Шекера Я.В. Отражение даосских постулатов Чжуанцзы в творчестве сунской поэтессы Ли Цинчжао (1084-1151) // 4-я Международная научная конференция «Проблемы литератур Дальнего Востока» (Санкт-Петербург, 29 июня – 2 июля 2010 г.). – СПб., 2010. – Т. 1. – С. 365-378.
152. Шекера Я.В. Віддзеркалення філософії даосизму в китайській поезії доби Сун (на прикладі творчості Су Ши, 1037-1101) // Хроніка-2000. Кетяг калини і цвіт сливи: Україна – Китай. – К., 2010. – Вип. 1 (83). – С. 719-728.

153. Шекера Я.В. Художня образність сунської поезії в жанрі *ци*: до проблеми методології дослідження жанру // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2010. – Вип. 16. – С. 54-57.
154. Шекера Я.В. До проблеми омонімії в китайських народних піснях *юефу* (Південні та Північні династії) // Українська орієнталістика: Зб. наук. праць викл. та студ. Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія» і Київ. нац. лінгв. ун-ту до 90-річчя проф. О. Прицака / Гол. ред. І.В. Срібняк. – К., 2009-2010. – Вип. 4-5. – С. 93-98.
155. Шекера Я.В. Символізм образів природи у творчості поетеси доби Сун Лі Цінчжао // Матер. міжрегіонального науково-практичного семінару «Актуальні проблеми вивчення та викладання східних мов та літератур» (22-23 квітня 2010 р.). – Дніпропетровськ, 2010. – С. 62-67.
156. Шекера Я.В. Віддзеркалення даоського світогляду у творчості китайської поетеси доби Сун Лі Цінчжао (1084-1151) // Східний світ. – 2010. – № 3. – С. 217-221.
157. Шекера Я.В. Поетичні та пісенно-поетичні жанри Давнього Китаю: до проблеми методології дослідження // Актуальні питання сходознавства, славістики, україністики (пам'яті Омеляна Прицака). – К., 2010. – С. 234-240.
158. Шекера Я.В. Специфіка художньої образності давньокитайської поезії // Наукові записки Київського університету "Східний світ". - 2010. - № 1. - С. 99-107.
159. Китайський поетичний жанр *ци*: до проблеми інтерпретації // Віршознавчі студії. Зб. пр. наук. семін. «Вірш у системі перекладу» (21.09.2010) / Упор. Н.В. Костенко, Я.В. Ходаківська. – К., 2010. – С. 44-49.
160. Шекера Я.В. Художественная образность китайской поэзии в жанре *цы* (на примере творчества Ли Цинчжао) // Идеалы. Ценности. Нормы. Матер. VI Междунар. науч. конф. по востоковедению (Торчиновские чтения). – СПб., 2010. – С. 276-283.
161. Метафора сну в даоській філософії та в поезії Су Ши (1037-1101) // Вісник КНУ. Східні мови та літератури. – 2011. – Вип. 17. – С. 60-63. Життя мов сон: даоська містика у творчості китайського поета доби Сун Су Ши (1037-1101) // Питання літературознавства. – Вип. 84. – Чернівці, 2011. – С. 70-76.
162. Шекера Я.В. Концепт порожнечі в китайській культурі: походження та репрезентація в поезії доби Сун (X–XIII ст.) // Proceedings of The Second International Scientific Conference “China, Korea, Japan: Methodology and Practice of Culture Interpretation” (October 13-15, 2011). – Kyiv-Seoul, 2011. – P. 230-239.
163. Яшнина Э.М. Формирование и развитие древнекитайской мифологии. – М., 1984.

Китайською мовою:

164. 中国小说的谱系与历史重构/ 傅礼军 – 北京：东方出版社，2006。
165. 中国文学概论/袁行著。 - 北京：高等教育出版社，2006。
166. 中国文学史/游国恩、王起等著编 – 北京：人民文学出版社,1990。
167. 中国文学理论/刘若愚著 – 南京：江苏教育出版社，2005。
168. 中国小说理论史/陈洪著 – 天津教育出版社，2005。

169. 红楼梦女人新解/谢鹏雄著 – 济南:齐鲁书社, 2006。
170. 中国文学大辞典/ 总主编马良春、李福田 – 天津人民出版社, 1991
171. 元代文学史/ 绍基主编。 - 北京: 人民文学出版社, 2006。
172. 图说中国戏剧/ 佳文明著。 - 北京: 华文出版社, 2009。
173. 中国现代文学史 / 程光炜 主编. – 北京, 2000.
174. 中国现代诗歌及其他 / 孙玉石 作者. – 台北: 文化大学出版社, 1988. – 740 页.
175. 中国现代诗论. 上篇 / 杨匡汉, 刘福春 编. – 广州: 花城出版社, 1991.–504 页.
176. 中国现代诗论. 下篇 / 杨匡汉, 刘福春 编. – 广州: 花城出版社, 1991.– 550 页.
177. 中国现当代文学 / 刘勇主编. – 北京, 2006.
178. 中国现当代文学简史 / 杨剑龙主编. – 上海:华东师范大学出版社, 2006.–333 页.